

Udviklingshandicap og aldring – i et neuropædagogisk perspektiv

NORDJYSK SOCIALAFTALE

TEMADAG MANDAG D. 8. JANUAR 2024

Marlene Theager, specialpædagogisk konsulent, Sødisebakke

REGION NORDJYLLAND
– i gode hænder

INDHOLD

Hvem?

Marlene Theager – special- og neuropædagog, talepædagog, diplom i demens, efteruddannelse i sanseintegration og i IKT

- Specialpædagogisk konsulent, Professionssekretariatet på Sødisebakke i Mariager (Region Nordjylland)
- VISO-specialist (Social- og Boligstyrelsen)

Hvad?

- Aldring ved udviklingshandicap
- Hvorfor neuropædagogik?
- Neuropædagogiske overvejelser

- **Større sårbarhed** overfor naturlige aldersforandringer hos mennesker med handicap:
  - *de fysiske og kognitive vanskeligheder forstærkes negativt*
  - *målgruppen har generelt har mere begrænsede kompensationsmuligheder (Bøttcher / Dammeyer)*
- Visse sygdomme ses i højere grad hos målgruppen, både pga. et mere **belastet livsforløb** (fysisk, psykisk og socialt) og pga. et **anderledes udviklet nervesystem**:
  - traumatisering, ptsd, overvægt, hjertelidelser, diabetes, fysisk nedslidning (fx ved bevægeforstyrrelser), døgnrytmeforstyrrelser mm.
  - uopdagede lidelser, der måske opdages sent i livet og dermed har forvoldt unødigt stor skade og slid på krop og hjerne, fx
    - søvnapnø, småkarsblødninger / små blodpropper, uopdaget epilepsi, fejlmedicinering eller overbehandling med fx psykofarmaka, misbrug mm.
- Visse **syndromer og udviklingsbetingede handicaps** er også forbundet med tidligere aldring og progredierende funktionstab som fx demens, Parkinsons mm.

HVAD ER NEUROPÆDAGOGIK?

- Pædagogiske **overvejelser og indsatser** på baggrund af viden om **hjernens** funktioner og funktionsforstyrrelser / -tab
- **Observation og analyse** af og **hypoteser** om borgerens adfærd samt eget valg af strategi og opgaveløsning i en given kontekst
- **Neuropsykologi** er forholdet mellem hjerne, adfærd og mentale processer
- ***Neuropædagogik er anvendt neuropsykologi!***
  - et samspil mellem pædagogik og neuropsykologi, hvor sigtet er at
    - **kompensere** for begrænsninger og
    - **understøtte** ressourcer
  - gennem fokus på konteksten og samspillet

HVORFOR NEUROPÆDAGOGIK?

- En tværvideenskabelig og tværfaglig forståelsesramme – og et fælles sprog på tværs af sektorer
- Orienterer sig mod mennesker med neurologiske problemstillinger generelt, og tager udgangspunkt i personens forudsætninger
- Et reflekteret afsæt for valg og udvikling af specifikke pædagogiske metoder og tiltag
- Et bredt perspektiv på kompleksiteten af udfordringer ved aldrende mennesker med udviklingshandicap
- Forholder sig *både* til neurologiske forhold og til omgivende faktorer → **det HELE menneske**
- *Neuropædagogik er ikke er en metode i sig selv, men en **forståelsesramme**, der kan skabe et fælles fundamentet for specifikke og individuelle special- og socialpædagogiske metoder og indsatser*

NEUROPÆDAGOGISKE OMDREJNINGSPUNKTER

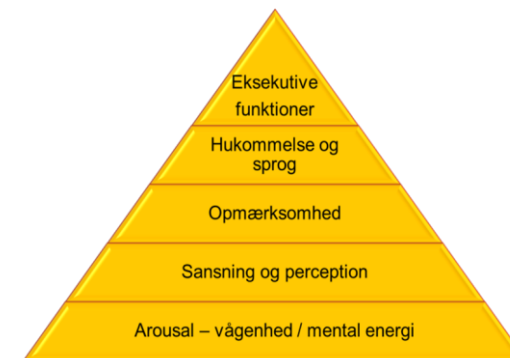

Fokus på neuropsykologiske funktioner, der ofte fungerer anderledes ved **udviklingshandicap**, og som alle påvirkes og forandres ved **aldring**

- Det handler især om
  - Arousal – regulering af mental vågenhed og autonome reaktioner
  - Sansning, perception og motorik – registrering, bearbejdning og forståelse af sanseinput
  - Hukommelse – lagring af information på flere niveauer samt læring
  - Sprogfunktion – forståelse og produktion af sprog og kommunikation
  - Opmærksomhed – fokusering, filtrering og koncentration over tid
  - Eksekutive funktioner - frontale styrende og udførende funktioner
  - Emotionelle og sociale funktioner, herunder tilknytning

...i samspil med hele kroppen samt omgivelser og kontekst

‘Det kognitive hierarki’

ALDERSORIENTERET PÆDAGOGISK TILGANG

Helt grundlæggende kalder borgernes aldersrelaterede forandringer på en **specialiseret (neuro-) pædagogisk indsats**. Det forudsætter – udover grundig kendskab til personen i udgangspunkt:

- Grundviden om aldring – fysiske og mentale forandringer samt somatisk sårbarhed
- Skærpede systematiske observations- og analysemetoder
- Individuelt tilpassede tiltag, der sikrer mest mulig selvstændighed, vedligeholdelse af færdigheder **OG** livskvalitet
- Kontinuerlig løbende *justering* af indsats
- Accept af borgerens forandrede og måske regredierende tilstand – perspektivskifte ift. udvikling
  - Fra udviklingsmål til trivselsmål
  - Fra produktivt fokus til 'væren', tryghed og sikkerhed
  - Øget fokus på helbredstilstand og somatiske forandringer
- I den 'neuropædagogiske værktøjskasse' ligger *netop* de centrale kompetencer, der pga. kompleksiteten kan være behov for...

'Det liv, der er tilbage, skal være et godt liv!'

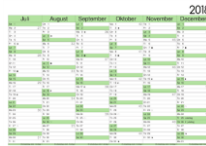

EKSEMPLER PÅ NEUROPÆDAGOGISKE TILTAG

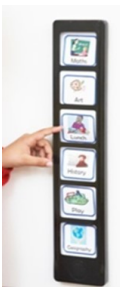
- **Sensorisk diæt** – tilrettelægge tilpas stimulerende, regulerende og meningsfulde aktiviteter ud fra personens behov, interesser og situation (hensyn til fx nedsat energi, øget plejebehov mm.)
  - Fokus på alle 8 sanser ift. mængde, intensitet, varighed, funktion mm.

- **Hukommelsesstøtte** – kalendersystemer, tidsangivelser, visuelle trinvis manualer mm.

- **Kommunikationsstøtte** – tilpassede understøttende billeder, pictogrammer, kropsbaserede tegn mm.

- Støtte til **orientering**, planlægning og overblik – fx vha. anvisninger, visualisering, velfærdsteknologi etc.

- **Musikterapi** – fokus på arousalregulering og emotionel støtte

- **Livshistorie** - beskrive og dokumentere borgerens liv i konkrete visualiserede materialer

- Fokus på nærende **relationer** – menneskelig kontakt stimulerer de neurale forbindelser, og gennem relationer skabes gode vilkår for den pædagogiske og sundhedsfaglige indsats

FOKUS PÅ DET FYSISKE MILJØ

- **Generelt:** Genkendelighed og "hjemlighed"
- Sansestimulationsprincipper (regulering af arousal)
- Struktur, orienteringsstøtte og påmindelser
- Overblik vha. rolige ensartede flader (neutrale låger)
- Pejlemærker, ledetråde og orienteringsmuligheder ('nudging')
- Farver til blikfang og stemning – nedtoning af mønstre
- Valg af møbler – funktion, placering, signalering mm.
- Tydelig rumfunktion
- Belysning – naturligt lysindfald og lampebelysning
- Lydmiljøet - både beskytte, stimulere og stemningspåvirke
- Fjern unødige forhindringer (bevægelsessikkerhed) og forstyrrelser
- Hjælpemidler og velfærdsteknologi, hvor det giver mening – fx skærme
- Sikker adgang til udemiljø og natur

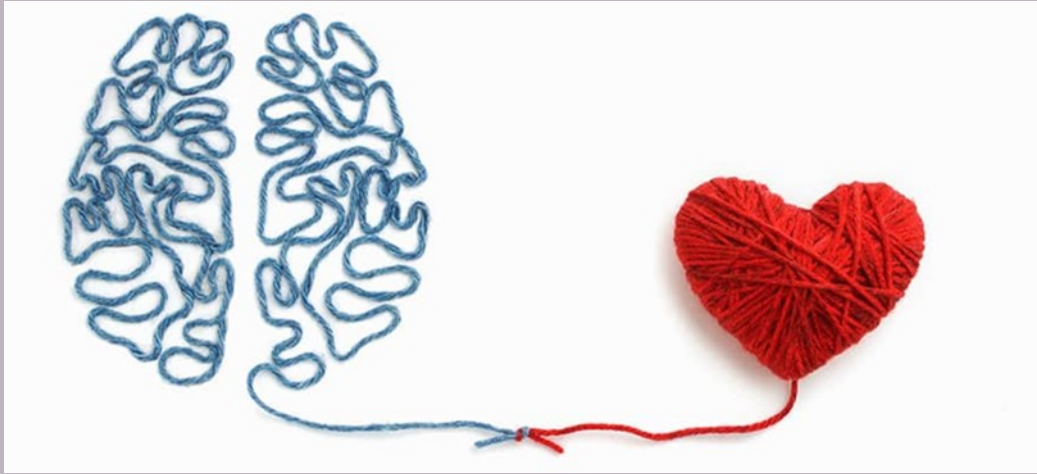

KONTEKSTUELLE UDFORDRINGER I VILKÅR

- De neuropædagogiske hypoteser og overvejelser om pædagogiske tiltag står altid i relation til ydre rammer og vilkår...
- De primære udfordringer beskrives som følgende (Servicestyrelsen 2011 o.a.):
  - Passende boliger, hvor der kan tages hensyn til de meget forskelligartede behov (og overvejelser ift. om det overhovedet er hensigtsmæssigt at flytte bolig)
  - Samarbejdet på tværs af sektorer – når det socialfaglige og det sundhedsfaglige skal spille sammen
  - Anderledes krav til personalets kompetencer og faglighed – manglende viden og øget behov for tværfaglighed
  - Større krav til samarbejdet med andre instanser (læge, myndighed etc.)
  - Særligt behov for mere viden ift. (bl.a.) demens

"Alle vil leve længe, men ingen vil være gammel..."

Benjamin Franklin

TAK FOR NU!

Specialpædagogisk konsulent
MARLENE THEAGER

Region Nordjylland

Specialektoren

Professionssekretariatet

m.theager@rn.dk

+4523992607